

De Vier-heren-excursie

Lenard Vaessen

We wisten het zelf niet meer. Was het nu 10 of 11 jaar geleden dat dit exclusieve gezelschap voor het eerst op pad ging. Aanvankelijk bestond het gezelschap uit Job van der Dussen, Wim Groeneveld, Anton Janse en Lenard Vaessen. Sins vorig jaar kan Job niet meer mee en werd zijn plaats, na gedegen ballotage, ingenomen door Rob van Slageren.

In de wandelgangen tijdens vergaderingen werd wel eens wat vernomen van de mysterieuze uitstappen van dit viertal. Nooit eerder verscheen er een verslag.

De traditie wil dat de excursie in mei plaatsvindt. Dit jaar vertrok het illustere gezelschap op 11 mei richting Cotentin, een streek in Normandië met klassieke vindplaatsen van Eoceen materiaal.

St Mère-Eglise, u weet wel waar die parachutist sinds juni 1944 aan de kerktoeren hangt, was het eerste doel. Althans voor het kamperen, om te verzamelen gingen we naar het 20 km zuidelijker gelegen Selsoif. Hier geen Eoceen, in de Sablière de la Manche wordt Pleistoceen materiaal omhoog gezogen. Verleden jaar zijn we hier ook geweest en onder de indruk geraakt van het fraaie schelpmateriaal, vooral in de fractie tussen 1 en 2 mm. Verleden jaar hebben we de storthopen van deze zandzuigerij op zondag bezocht en ongestoord de hele dag kunnen verzamelen. Daarom gingen we ook nu weer op zondag naar Selsoif. De sablière was er nog, maar de infrastructuur had een beduidende verjonging ondergaan. Ook was er een serieus hek geplaatst, maar naar goed Frans gebruik staat dat uitsluitend aan de voorzijde. Voordat we met zakken gewapend het terrein konden betreden stak de tegenover de zuigerij wonende boer, gealarmeerd door zijn fanatiek keffende honden, het hoofd over de haag. In het gesprek dat volgde bleek dat de put van eigenaar was veranderd en dat de nieuwe uitbater het niet op prijs stelde dat het terrein in de weekeinden werd betreden. De gendarmerie controleerde er volgens de boer regelmatig en overtreders werden onmiddellijk op de bon geslingerd. Op dagen dat er werd gewerkt zouden we het terrein wel mogen betreden. Dus op maandag terugkomen. Maar wat doe je dan met de rest van deze mooie zondag. Besloten werd om de klassieke vindplaats met Eoceen spul bij het kasteel van Hauteville op te zoeken. Ook hier waren we het vorig jaar geweest, maar toen konden we geen toestemming krijgen om te verzamelen omdat de eigenaar niet thuis was. Deze keer hadden we meer geluk. De baas was thuis en hij had er geen bezwaar tegen dat we wat gaten zouden graven in het weiland achter de boerderij links van het kasteel, als we de drinkvijver voor het vee maar niet al te veel bevuilden. We schudden weer handje met de oude boer die naast het kasteel woont, we kenden hem nog van verleden jaar. Tijdens het gesprek kwam hij met een foto naar buiten waarop, volgens zijn zeggen een Duitse professor te zien zou zijn die hier lang geleden ook verzameld had. Nadere bestudering van de foto wees uit dat er op de prent niemand minder dan onze eigenste WTKGers Freddy van Nieulande en Hans Keukelaar stonden.

De volgende ochtend (maandag) gingen we dus niet naar Selsoif, maar naar Hauteville gaten graven. Toen we net al het gereedschap hadden uitgeladen, de tafel en stoelen hadden opgesteld verscheen een trekker in beeld. Een tanig ventje begon iets te mompelen dat verdacht veel leek op "wat mot dat hier". Onze Frans sprekenden, Anton en Rob, konden uit de rest van het gemompel opmaken dat het de pachter was die er geen ruk mee te maken had dat we van de kasteelheer toestemming hadden gekregen. Na een bloemrijke

dialogo tussen 3 heren, die mij grotendeels ontging, bleek dat we toch mochten blijven als we maar van de veedrinkplas afbleven.

Na wat proefborinkjes dachten we een goede lokatie gevonden te hebben om te graven. Na de zoden middels de plagmethode keurig te hebben verwijderd moest nog een half metertje stugge verweringsklei verwijderd worden voor we op de laag zaten. Die bestond uit sterk zandige mergel met redelijk veel, voornamelijk kleine mollusken, waaronder zeer veel Marginellidae. Het goedje liet zich echter slecht zeven.

De precieze ouderdom van het spul is onduidelijk, maar het is in ieder geval Midden-Eoceen. Of het Jong-Lutetien is of ouder blijft de vraag. Le Renard & van Nieulande (Meded WTKG 1985; vol 22(1): 3-69) durven er op grond van de Marginellidae fauna geen uitspraak over te doen. Wim Groeneveld had hier al eens eerder een graafactie meegemaakt en volgens zijn geheugen zaten er ook grotere schelpen bij. Aangezien uit ons gat alleen maar klein spul kwam, waarvan we inmiddels al meer dan voldoende hadden ingezakt, besloten we het gat te dichten. Anton verstaat de kunst van het plaggenpuzzelen zo goed dat we er uiteindelijk zelf moeite mee hadden om het voormalige gat te traceren.

Tijdens het inspecteren van het terrein hadden we in de wand van de vijver inderdaad grotere schelpfragmenten gezien. Maar ja, de vijver mocht niet geschonden worden. Na wat boren vonden een plek waar grotere fragmenten omhoog kwamen, dit punt lag ongeveer 3 meter van rand van het vijvertje. Aangezien het al vier uur was geweest en de oude Bokma op ons stond te wachten besloten we de volgende dag aan het nieuwe gat te beginnen.

Dinsdag 13 mei, na heerlijk tochtje door het fraaie landschap van de Cotentin, dat door zijn met hagen omgeven wegen sterk doet denken aan zuid Engeland, werd in Hauteville met gat 2 gestart. Het tweede gat lag slechts 20 meter van het eerste verwijderd en mogelijk 2 meter lager op de helling. Inderdaad kwamen er nu naast het vele kleine spul ook wat grotere dingen te voorschijn. Het sediment was hier aanzienlijk minder kleiig en ging daardoor een stuk vrolijker door de zeef. Daarbij was het weer prima en smaakten de wijn, worst en kaas uitstekend, de rest van de dag hebben we hier dan ook doorgebracht.

Woensdag 14 mei, eerst naar Fresville. Evenals in Hauteville waren we hier verleden jaar gestrand op de afwezigheid van een grondeigenaar. In dit geval de boer. Nu was hij wel thuis en omdat het zo droog was mochten we zowaar het betreffende weiland op. Echter, er mocht niet gegraven worden. Hij wees ons op kalkafzettingen die in het weiland dagzoomden met de opmerking: "daar zitten mooie fossielen in". Eerst dachten we dat het Krijt was, maar al gauw bleek dat het Lutetien-kalken waren, er zaten grote nummeliëten in. Verder dan die nummeliëten kwamen we echter niet. Wim, die hier vele jaren eerder al eens geweest was, wist zeker dat het om een kleiige laag ging met onder andere veel grote *Cerithium*-achtigen. Ondanks een uur of twee rondzwerven en gaatjes prikken met de handboor konden we de betreffende laag niet vinden. Maar al hadden we hem gevonden, graven mocht niet. Ik vrees dat we Fresville voorlopig kunnen afschrijven, de boerderij moet eerst van eigenaar veranderen.

Op naar Selsoif. Sablière de la Manche bij het gehucht Huét.

Een zuigput in de Marais de la Sensuriér. We kregen inderdaad zonder probleem toestemming om het terrein te betreden. In deze zuigput wordt tot op een diepte van 50m zand omhoog gehaald. Op de bijgevoegde tabel is de stratigrafie te zien van de afzettingen die zijn aangetroffen in een boring in de buurt van de zuigput. Het materiaal dat we op de storthopen van de zeeverij konden verzamelen komt waarschijnlijk hoofdzakelijk uit de formatie van Grand Marais. De wordt gedateerd als Tiglien C. Op het moment dat wij er waren lagen er op de verse storthoop, behalve veel hout- en veenresten, tamelijk veel volwassen exemplaren van *Macoma obliqua* en oesters, heel veel oesters. Deze kwamen waarschijnlijk uit het jongere nivo dat in de tabel staat weergegeven. Op de wat oudere

delen van de storthoop werden regelmatig gekraakte exemplaren van *Neptunea contraria* gevonden. Tamelijk grote exemplaren van *Trivia*'s en *Nassarius* waren ook niet zeldzaam. Het mooiste was echter het kleine spul dat aan de basis van de gezeefde zandhopen lag. Dit werd over een 1 - 2 mm zeef gehaald om het zand te verwijderen en vervolgens ingezakt.

Woensdag 15 mei. Aangezien we verleden jaar de vindplaatsen bij Nehou en Gourbesville al vruchteloos hadden gezocht besloten we Normandië te verlaten. Overigens, bleek dit jaar uit gesprekken met buurtbewoners dat de ontsluiting in Nehou was leeggeruimd en geëgaliseerd door een lokale verzamelaar.

We verkastén naar Baugé in het Loire gebied, $\pm$ 300 km zuid-oostelijker. Volgens informatie die we van Frank Wesselingh hadden gekregen moest in het dicht bij Baugé gelegen dorp Pontigné een oude groeve liggen met afzettigen uit het Savignien (Midden-Mioceen) met heel veel mollusken. Helaas hadden de auteurs (Ginsburg en Bonneau) van het artikel dat we van Frank hadden gekregen (Bull. Mus. Nat. Paris 1995 ser. 16, pag 313-328), in de tekst één woordje vergeten, nl. "debris". In plaats van "le falun gris á la base comprend de nombreux mollusques" had er moeten staan "... nombreux débris de mollusques". Dit stond, bleek achteraf, wel vermeld in de Guide des Excursions uit 1975 van de Group Francais d'Etude du Neogene. Dus helaas behalve wat Pectens en oestertjes maar geen andere schelpen, wel heel veel bryozoën. Niet alleen de vonsten op deze donderdagochtend waren bedroevend ook het weer. Regen en nog eens regen.

We besloten richting Noyant te gaan. Tussen Noyant en Savigné sur Lathan liggen veel grote groeves waarin de Facies Savignien ook is onsloten. Deze afzettingen zijn bekend om hun grote hoeveelheden bryozoën, daarnaast komen er tamelijk veel pectens voor variërend van zeer groot tot klein. We bezochten een grote groeve aan de D140 bij het gehucht Sonneterie dicht bij Meigné le Vicomte. We zijn Rob en Lenard, Anton en Wim vonden het weer te slecht en bleven in de auto. Behalve wij tweeën trotseerde ook een hand vol fransen de regen. Deze waren met behulp van harken en riekten op zoek naar grote pectens en oesters.

Tegen de middag klaarde het wat op, net lang genoeg om droog de lunch in de open lucht te kunnen nuttigen. Tijdens de lunch werd besloten naar Sceaux d'Anjou te rijden. Hier ligt de boerderij La Presselière, waar we 9 jaar geleden fraai Jong-Mioceen materiaal hadden verzameld in de eendenvijver. De boerderij bleek nog door de zelfde eigenaar bewoond te worden. Ook de eendenvijver was er nog en graven mochten we ook weer. Als we het gat maar weer dicht maakten. Met de handboor werd naar een geschikte plaats gezocht en gevonden om een gat te graven. Het graven stelden we uit tot morgen. Het was al weer tegen 4 uur en de oude Bokma, die weer niet was meegekomen, stond op ons te wachten in Baugé.

Vrijdag 17 mei, op naar La Presselière. Anton vond het te slecht weer om te gaan graven en besloot om alvast noordwaarts te rijden, richting huis. De echte kerels gingen ondanks de regen aan het werk. Door een keienlaag van ongeveer 25 cm was het verwijderen van de toplaag een tijdrovende klus. Maar daarna was het oogsten; *Cypraea*'s, Conussen, *Murex*-achtigen, grote exemplaren van *Glycymeris*, koralen en veel prachtig klein spul. Voldoende om de rest van de dag mee door te brengen. Gelukkig werkte 's middags het weer ook mee.

Zaterdag werd de thuisreis weer aanvaard. We hadden een redelijk succesvolle excursieweek achter de rug. Een van onze doelen was echter niet bereikt, het vinden van een excursiegebied voor paasexcursie 1997. Het lijkt er meer en meer op dat we voor verzamelexcursies steeds verder weg moeten met slechts een of twee punten op het programma.

